

Sygn. akt II Ca 472/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 czerwca 2015 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach II Wydział Cywilny Odwoławczy

w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Beata Piwko

SSO Cezary Klepacz

SSO Teresa Strojnowska

Protokolant: starszy protokolant sądowy Iwona Cierpikowska

po rozpoznaniu na rozprawie

w dniu 10 czerwca 2015 roku w Kielcach

sprawy z powództwa Gminy O. - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w O.

przeciwko Bankowi (...) Spółka Akcyjna w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Ostrowcu Świętokrzyskim z dnia 29 grudnia 2014 r.,

sygn. I C 1532/13

oddala apelację i zasądza od Banku (...) Spółka Akcyjna w W. na

rzecz Gminy O. – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w O. kwotę 60,00 (sześćdziesiąt) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt II Ca 472/15

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 29 grudnia 2015r. sygn. I C 1532/13, Sąd Rejonowy w Ostrowcu Świętokrzyskim zasądził od Banku (...) S.A. w W. na rzecz Gminy O. – Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w O. kwotę 306,00 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 12 grudnia 2013r. do dnia zapłaty (pkt I) oraz orzekł o kosztach procesu (pkt II).

Sąd Rejonowy ustalił, że Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej O., działający z upoważnienia Prezydenta Miasta O., organu właściwego, przez Dyrektora MOPS w O. decyzją z dnia 29 października 2007r. przyznał zasiłek pielęgnacyjny w kwocie 153 zł miesięcznie na rzecz A. P. na okres od 1 października 2007r. do 31 października 2010r.

Wypłatę świadczenia MOPS w O. realizował przekazując środki na rachunek bankowy wskazany przez świadczeniobiorcę w Banku (...) S.A. A. P. zmarła w dniu 9 września 2010r. MOPS dowiedział się o jej śmierci w listopadzie 2011r., i wówczas wstrzymał dalszą wypłatę zasiłku pielęgnacyjnego.

Pismem z dnia 1 lutego 2013r. MOPS w O. zwrócił się do Banku (...) S.A. Oddział w O. o wspólne wypracowanie metod zwrotu świadczeń przekazanych na rachunek świadczeniobiorców, w czasie gdy osoby te zmarły, przywołując także przykład A. P. zmarłej w dniu 9 września 2009r., na konto której został przelany zasiłek pielęgnacyjny za miesiąc wrzesień 2009r. i październik 2009r.. ponieważ MOPS dowiedział się o jej śmierci w listopadzie 2009r., na co Bank (...) S.A. w piśmie z dnia 27 marca 2013r. odpowiedział, że brak jest podstaw prawnych do zwrotu takich świadczeń.

Jako podstawę prawną żądania zwrotu przekazanych na konto A. P. kwoty 306,00 zł za okres po jej śmierci tj. wrzesień 2009r. i październik 2009r. powód wskazał przepis art.55 ust.1 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. Prawo bankowe (tj. Dz.U. z 2012r., poz.1376 ze zm.).

Podobnej odpowiedzi bank udzielił na kolejne pismo MOPS z dnia 15 listopada 2013r. dotyczące już bezpośrednio tylko zwrotu kwoty 306,00 zł przelanej na konto A. P. w miesiącu wrześniu 2009r. i październiku 2009r., która zmarła w dniu 9 września 2009r. (pismo Banku (...) S.A. z dnia 25 listopada 2011r.).

W tych okolicznościach faktycznych Sąd Rejonowy uznał powództwo za zasadne w świetle art.55 ust.1 pkt 2 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe.

Sąd przyjął, że zasiłek pielęgnacyjny ma charakter pomocy społecznej i stanowi składnik szeroko rozumianych świadczeń zabezpieczenia społecznego, o których mowa tym przepisie. Wskazał, że art.67 Konstytucji RP stanowi ogólną normę o zabezpieczeniu społecznym, które obejmuje całokształt świadczeń, jakie ze środków publicznych są przyznawane obywatelom będącym w potrzebie. Takie szerokie rozumienie świadczeń z zabezpieczenia społecznego ma też oparcie w obowiązujących w naszym kraju przepisach unijnych, a przede wszystkim rozporządzeniach Parlamentu Europejskiego nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz rozporządzeniu PE I R (WE) nr 987/2009 z 16 września 2009r.

Sąd nie podzielił zarzutu przedawnienia dochodzonego roszczenia wskazując, że przepisy ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych zawierają w tym zakresie własne postanowienia, które zdaniem Sądu wyłączają stosowanie art.118 k.c. Zdaniem tego Sądu nawet przyjąwszy, że roszczenie to jako świadczenie okresowe przedawnia się w trzyletnim terminie przewidzianym w art.118 k.c., to zważywszy, że wymagalne stało się z datą wezwania Banku do zapłaty (art.455 k.c.), co nastąpiło bezpośrednio po dowiedzeniu się przez powoda o śmierci świadczeniobiorcy, termin dla jego dochodzenia też jeszcze nie upłynął.

Apelację od tego wyroku wniósł pozwany zaskarżając go w całości i zarzucił:

1.obrazę przepisów prawa materialnego poprzez błędną ich wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w szczególności:

- art.67 Konstytucji RP poprzez uznanie, że odnosi się on do świadczeń innych niż wynikające z ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych,

- art.55 ustawy Prawo bankowe przez uznanie, że Gmina ma status jednostki zabezpieczenia społecznego i przysługują jej uprawnienia do korzystania z instytucji uregulowanej tym przepisem, bank zaś ma obowiązek udzielenia informacji, o której mowa w art.55 ust.3 ustawy - Gminie, bez konieczności zachowania tajemnicy bankowej,

- art.104 ustawy Prawo bankowe przez przyjęcie, że na banku nie spoczywa obowiązek zachowania tajemnicy bankowej wobec Gminy występującej z wnioskiem na podstawie art.55 tej ustawy,

- art.105 ustawy Prawo bankowe przez uznanie, że przepis ten uchyla tajemnicę bankową wobec organów zabezpieczenia społecznego występujących z żądaniem opartym na art.55 Prawa bankowego i że Gmina ma dostęp do danych objętych tajemnicą bankową,

- art.30 ust.2, 3 i 5 ustawy z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych przez uznanie, że Bank prowadzący rachunek posiadacza któremu przyznano prawo do świadczenia rodzinnego musi być traktowany jako osoba, która pobrała nienależne świadczenie,

- art.118 k.c. przez przyjęcie, że nie ma on zastosowania w przedmiotowej sprawie,

- art.65 k.c. przez uznanie, że oświadczenie woli, to to samo, co oświadczenie wiedzy,

2. obrazę art.233 k.p.c. przez ocenę materiału dowodowego w sposób niewszechstronny przejawiający się w uznaniu, że powódka legitymowała się stosownym pełnomocnictwem do działania w imieniu Gminy O., umocowującym ją do reprezentowania tej Gminy w postępowaniu przed sądami i wystąpienia z żądaniem opartym na art. 55 ustawy Prawo bankowe, co zostało wywiedzione z upoważnienia do składania oświadczeń woli w imieniu Gminy O. Św. w zakresie działalności MOPS,

- sprzeczność ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego przejawiającą się w uznaniu, że środki wpłacone na rachunek A. P. w dalszym ciągu znajdują się w posiadaniu pozwanego Banku, oraz uznaniu, że Bank po śmierci posiadacza rachunku, który pobierał świadczenie rodzinne, nie ma do tych kwot żadnego tytułu.

W oparciu o powyższe zarzuty wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie powództwa, zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisowych.

Powód w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych, dzieląc w pełni argumentację Sądu zawartą w uzasadnieniu wyroku.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja oraz zarzuty w niej podniesione nie są uzasadnione i nie zasługują na uwzględnienie.

Ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego poprzedzone zostały wszechstronną analizą zebranego w sprawie materiału dowodowego i jako prawidłowe Sąd Okręgowy przyjmuje je za własne. Sąd Okręgowy generalnie podziela dokonaną na ich podstawie ocenę prawną zawartą w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku za wyjątkiem wywodów prawnych dotyczących przedawnienia objętego pozwem roszczenia.

Sąd Rejonowy słusznie przyjął, że dochodzone roszczenie nie uległo przedawnieniu, to jednak z innych przyczyn aniżeli wskazał w uzasadnieniu.

W szczególności nie można uznać, by termin jego przedawnienia wynikał z przepisów szczególnych tj. art.30 ust.2, 3 i 5 ustawy z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych (tj. Dz.U. 2015.114), których zarzut naruszenia okazał się słuszny. Przepis ten określa termin przewidziany dla dochodzenia zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń rodzinnych, przez które należy uważać świadczenia określone w tym przepisie, pobrane przez osoby na podstawie wcześniejszej decyzji organu. Wskazany w tym przepisie termin przedawnienia odnosi się tylko do roszczeń kierowanych do osób, które z uwagi na okoliczności w nim wskazane, przestały być uprawnionymi do pobierania świadczenia. W nauce i orzecznictwie podkreśla się konieczność ścisłego wykładania przepisów o przedawnieniu i wiodąca rolę wykładni językowej w procesie ich interpretacji (por. wyr. SN z dnia 12 grudnia 2001r. III CKN 28/01). Nie było zatem uprawnione przyjęcie przez Sąd Rejonowy, że Bank, który jedynie pośredniczy w przekazywaniu środków na rzecz świadczeniobiorcy, jest osobą, która pobrała nienależne świadczenie w rozumieniu przepisów powołanej ustawy o świadczeniach rodzinnych, a tym samym, że roszczenie skierowane przeciwko niemu, przedawnia się w tym terminie.

Również błędnie Sąd Rejonowy uznał, że dochodzone roszczenie ma charakter okresowy, a tym samym niezależnie od terminu wynikającego z w/w. ustawy na podstawie art.118 k.c. przedawnia się upływem trzech lat. Niewątpliwie świadczenia z tytułu zasiłku pielęgnacyjnego uiszczane co miesiąc przez MOPS na rzecz świadczeniobiorców miały charakter okresowy, były bowiem wypłacane periodycznie, stanowiły świadczenia samodzielne, z założenia

powtarzalne, nie składające się z góry na ustaloną całość, które to cechy w doktrynie i orzecznictwie uznaje się za identyfikujące świadczenia okresowe (por. uchwała siedmiu sędziów SN z dnia 26 stycznia 2005r., III CZP 42/04). Natomiast roszczenie Gminy o zwrot zdeponowanych na koncie Banku kwot z tego tytułu nie wykazuje już takich cech. Nie ma wobec banku charakteru roszczenia o świadczenia okresowe mimo, iż należność została przekazana na zaspokojenie roszczenia o świadczenia okresowe, a zatem w konsekwencji przedawnia się ono w okresie 10 letnim. Jest to termin podstawowy, natomiast trzyletni termin przewidziany dla roszczeń o świadczenia okresowe stanowi wyjątek, którego wykładnia rozszerzająca jest niedopuszczalna. W konsekwencji wszelkie wątpliwości powstałe przy przeprowadzaniu oceny charakteru roszczenia, istotne z uwagi na termin jego przedawnienia powinny być rozstrzygane na korzyść terminu dziesięcioletniego (por. uzas. uchw. SN z dnia 26 listopada 2014 r., III CZP 84/14).

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutu dotyczącego braku legitymacji czynnej po stronie powoda z uwagi na brak pełnomocnictwa do działania w imieniu Gminy należy zarzut ten uznać za bezzasadny.

Po pierwsze zarzut ten został wadliwie sformułowany jako zarzut naruszenia art.233 k.p.c. mimo, iż nie dotyczy on oceny dowodów dokonanej na płaszczyźnie tego przepisu. Wskazać należy, że powód do pozwu załączył zarządzenie nr III/210/2013 Prezydenta Miasta O. z dnia 3 kwietnia 2013 r. w sprawie udzielenia pełnomocnictwa Dyrektorowi Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w O., z którego §1 pkt 6 wynika umocowanie Dyrektora do reprezentowania Gminy przed sądami, organami administracji publicznej, organami egzekucyjnymi we wszystkich postępowaniach sądowych, administracyjnych i egzekucyjnych związanych z działalnością MOPS (k.7). Umocowanie zatem do działania tego organu w imieniu Gminy przed sądem zostało dostatecznie wykazane w niniejszym postępowaniu. Kwestia, czy ww. zarządzenie obejmowało również umocowanie do skierowania przez Dyrektora MOPS-u do Banku wniosku o jakim mowa w art.55 ust.1 pkt 2 Prawa Bankowego z uwagi, iż według skarżącego wniosek ten obejmuje oświadczenie wiedzy a nie oświadczenie woli jest bezprzedmiotowa z punktu oceny legitymacji procesowej powoda, a zarzut naruszenia art.65 k.c. przez Sąd Rejonowy w tym względzie chybiony.

Nie jest również uzasadniony zarzut naruszenia przez Sąd Rejonowy art.67 Konstytucji RP jako, że Sąd ten dokonał prawidłowej wykładni pojęcia „zabezpieczenia społecznego” przyjmując, że obejmuje ono również świadczenia w postaci zasiłków pielęgnacyjnych.

Przepis art.67 ust.1 Konstytucji RP, ustanawiając prawo obywatela do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego, stanowi jedynie pewien wzorzec określający w sposób ogólny ramy zabezpieczenia społecznego, kierunki polityki państwa i jest adresowany głównie do organów prawodawczych. Nie precyzuje zasad nabywania prawa do świadczeń zabezpieczenia społecznego, ani zakresu i formy zabezpieczenia pozostawiając tę materię do uregulowania ustawodawcy. Poza wskazaniem podstawowych sytuacji, gdy obywatelowi musi przysługiwać prawo do zabezpieczenia społecznego, ustalenie spraw pozostałych, zostało zatem powierzony ustawodawcy zwykłemu. Przepis ten mówi zatem ogólnie o zabezpieczeniu społecznym, co zgodnie z ustabilizowaną terminologią obejmuje całokształt świadczeń, jakie ze środków publicznych są przyznawane obywatelowi, będącemu w potrzebie (wyrok TK z 20.11.2001- K 15/01- OTK 8/01/252 s. 1280). Wąska interpretacja pojęcia świadczeń z zabezpieczenia społecznego wiążąca je tylko z przypadkami wyszczególnionych w art.67 Konstytucji jest nieuprawniona i sprzeczna z założeniami ustrojodawcy, który pozostawił ustawodawcy szeroką swobodę w określeniu i zasadach udzielania tych świadczeń (por. wyr. TK z dnia 7.09.2004 r., SK 30/03, wyr. SN z 13.04.2007 r., I CSK 488/06, wyr. NSA w Warszawie z dnia 24.08.2011 r., I OSK 741/11).

Przyjmując właśnie takie szerokie rozumienie pojęcia „zabezpieczenia społecznego” zawartego w art.67 Konstytucji RP uznać należy, że uregulowany w ustawie z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych zasiłek pielęgnacyjny przyznawany w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji, jako że ma charakter pomocowy, kwalifikowany winien być jako jedna z form zabezpieczenia społecznego. Taka ocena uzasadniona jest także w świetle przepisów prawa unijnego w zakresie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, które Polska jest zobowiązana przestrzegać. Obowiązujące rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U.U.E.L.2004.166.1 w art.3 ust 1

lit.j) do działań systemu zabezpieczenia społecznego zalicza również świadczenia rodzinne. Należy również przywołać należy wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 maja 2011 r. w sprawie C 206/10, w którym Trybunał wskazał, że „świadczenie można uznać za świadczenie zabezpieczenia społecznego, jeśli przyznawane jest uprawnionym w oderwaniu od jakiegokolwiek indywidualnej i uznaniowej oceny ich osobistych potrzeb, na podstawie prawnie określonej sytuacji oraz jeżeli odnosi się ono do jednego z rodzajów ryzyka enumeratywnie wyliczonych w art.4 ust.1 rozporządzenia nr 1408/71”, (który obecnie odpowiada art. 3 rozporządzenia nr 883/2004).

Z uwagi na prawidłową ocenę Sądu Rejonowego co do tego, że zasiłek pielęgnacyjny jest formą zabezpieczenia społecznego, roszczenie powoda znajdowało oparcie w art.55 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tj. Dz.u.2015r..128), którego zarzut naruszenia okazał się niezasadny.

Wskazać należy, że przewidziany w tym przepisie, w wypadku śmierci posiadacza rachunku, obowiązek wypłaty organowi wypłacającemu świadczenia m.in. z tytułu zabezpieczenia społecznego, obciąża bank do wysokości środków znajdujących się na rachunku, w chwili otrzymania wniosku od właściwego organu. Z obowiązku tego zwalnia Bank jedynie okoliczność wypłaty z tego rachunku środków innym uprawnionym osobom, które to wypłaty nie pozwalają zrealizować wniosku w całości lub części i w terminie 30 dni od otrzymania wniosku poinformowanie o tym organ wypłacający, wraz ze wskazaniem osób, które pobrały wypłaty (art.55 ust.3 powołanego prawa bankowego).

Tymczasem pozwany w toku niniejszego postępowania nie wykazał, by taka wypłata środków z rachunku zmarłej A. P. na rzecz uprawnionych osób miała miejsce, w szczególności by udzielił stosownych informacji na ten temat organowi wypłacającemu świadczenie. W tej sytuacji zatem niezależnie od tego, czy Bank posiada obecnie środki pieniężne na wskazanym przez organ rachunku zmarłej w dniu 9 września 2009r. A. P., czy też nie, jest zobowiązany do realizacji wniosku.

Wskazać także należy, że regulacja zawarta art.55 ust.3 stanowiąca o obowiązku Banku do udzielania powyższej informacji organowi wypłacającemu jak słusznie zauważył Sąd Rejonowy, uchyla związanie Banku tajemnicą bankową na podstawie art.104 Prawa bankowego. Zarzuty naruszenia w tym względzie przez Sąd art.104 i 105 ustawy Prawo bankowe są niezrozumiałe, gdyż przepisy te adresowane są wyłącznie do Banków, które dokonują czynności bankowych.

Podobnie za niezrozumiałe należy uznać zarzut dotyczący naruszenia art.5 ustawy Prawo bankowe, który określa katalog czynności bankowych. Sąd Rejonowy w uzasadnieniu swojego rozstrzygnięcia nie odwoływał się do tej regulacji omawiając obowiązek Banku wynikający z art.55 ust.1 pkt 2 ustawy, a brak uzasadnienia tego zarzutu uniemożliwiał Sądowi Okręgowemu szczegółowe odniesienie się do niego.

W świetle przedstawionych okoliczności apelacja pozwanego oraz zarzuty w niej zawarte okazały się bezzasadne, zaskarżone orzeczenie prawidłowe, co skutkowało oddaleniem apelacji.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd Okręgowy na podstawie art.385 k.p.c. orzekł w sentencji wyroku.

O kosztach postępowania apelacyjnego na rzecz powoda w kwocie 60,00 zł, Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art.98 k.p.c. w zw. z §6 pkt 1 i §12 ust.1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.2013.490 j.t.).

SSO T. Strojnowska SSO B. Piwko SSO C. Klepacz